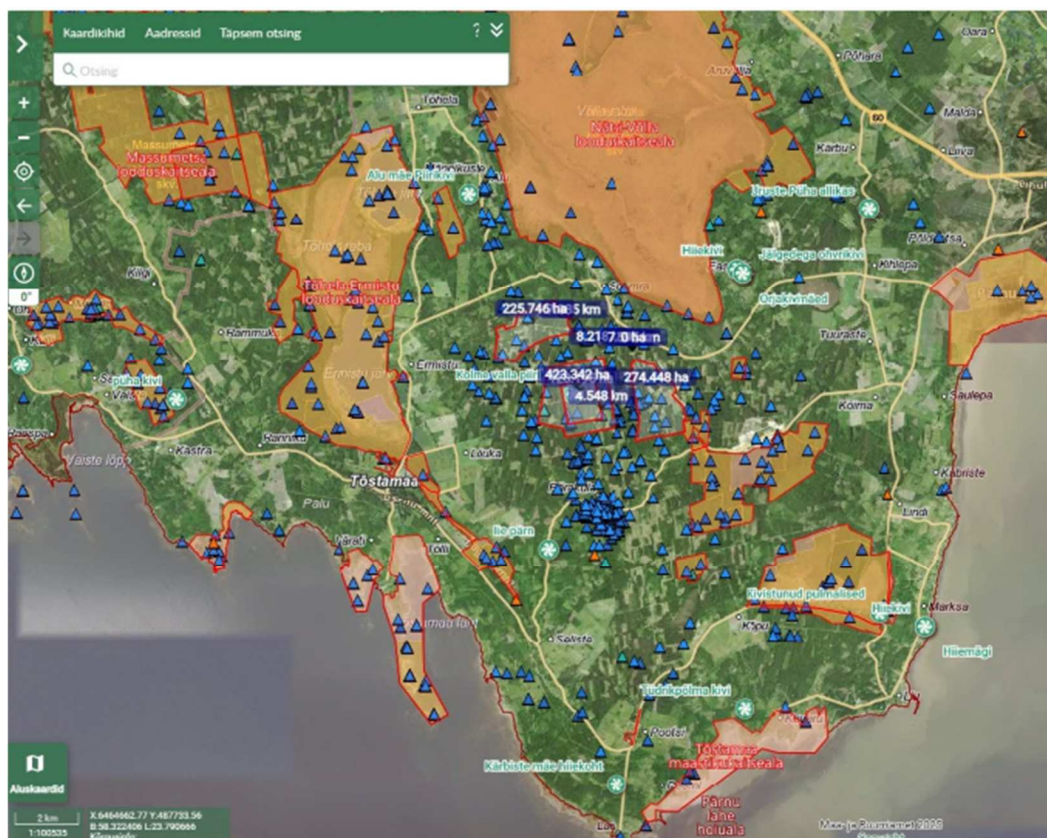

09.07.2025

Seda, et tegemist on kõrge loodusväärtuse alaga kinnitab ainuüksi juba see fakt, et tegemist on rohevõrgustiku tuumalaga, mis on oma olemuselt kõrgema väärtusega ala. Seda on mainitud mitmetes planeeringudokumentides ja uuringutes. Loodusväärtuste, ehk kaitstavate liikide kõrget taset iseloomustab ka allolev pilt (sinised kolmnurgad on kõik kaitsealused liigid), kuid kui arvestada seda, et taimestiku uuringuid ei ole sisuliselt koha peal läbi viidud, siis võib loodusväärtuseid olla veelgi enam, tõenäoliselt ongi.

PlanS § 6 p 17 järgi on rohevõrgustik eri tüüpi ökosüsteemide ja maastike säilimist tagav ning asustuse ja majandustegevuse mõjusid tasakaalustav looduslikest ja poollooduslikest kooslustest koosnev süsteem, mis koosneb tugialast ja tugialasid ühendavatest rohekoridoridest. Rohevõrgustiku säilimine tagab liigirikkuse, kompenseerib inimtegevusest juba kahjustatud piirkondade keskkonnahäiringut, leevendab kliimamuutusi, tagab inimestele puhta õhu, põhjavee jne.

Riikliku planeeringu realiseerumisel teostatakse metsa raadamine, ökosüsteem kahjustub ulatuslikult, piirkond suletakse suures osas elanikele kes peavad lisaks taluma müra ja õhusaastet. Suurde ohtu satuvad piirkonna veekogud ja põhjavesi sh elanike joogivesi salvkaevudes/puurkaevudes. Piirkonnas tegutseb mitu puhta toidu kasvatajat, kelle tegevuse jätkusuutlikus seatakse kahtluse alla seoses kaitsetööstuspargis toimuvate avapõletamisel tekkivate lõhkeainejääkide (RDX, TNT) õhusaastega ja keemiatööstuse heitmetega, mis õhku paisatuna tuulega edasi kanduvad ja vihmaga maha saavad ebasobivas/tundlikus asukohas.

Seoses Kaitseministeeriumi sooviga kehtestada riigi eriplaneering PlanS § 271 lg 1 alusel, juhime tähelepanu asjaolule, et kavandatav tegevus mõjutab olulisel määral nii kohalike inimeste elukeskkonda, looduseskkonda, Natura 2000 alasid kui ka õiguslikult kaitstavaid loodusväärtusi, mistõttu ei saa loobuda detailse lahenduse koostamisest ja läbi tuleb viia KMH ning Natura täiemahuline hindamine.

Asukoha sobimatus ja üldine keskkonnarisk

Kaitsetööstuspargi kavandamine Pärnu rohevõrgustiku tuumalale kujutab endast olulise ja pöördumatu mõjuga keskkonnategevust. Tegemist on loodusväärtuste poolest tundliku piirkonnaga, kus on tuvastatud mitmeid liike ja elupaiku, mis kuuluvad Eesti ja Euroopa Liidu kaitse alla. Samuti on tegemist kriitilise tähtsusega rohevõrgustiku alaga, mis tagab piirkonna elurikkuse säilimise, liikide liikumise ja sidususe.

Planeeritava tegevuse elluviimisel kaasneb:

- ulatuslik metsaraie, mis kahjustab terviklikke ökosüsteeme;
- rohevõrgustiku ühenduskoridoride katkestamine ja tuumala killustumine;
- piirkonna tarastamine, mis piirab avalikku ligipääsu ja häirib liikumisvõimalusi;
- mürasaaste ja valgusreostus ööpäevaringselt;
- kemikaalide emissioon õhku ja vette (sh RDX, TNT);
- kohalike kaevude ja veekogude saastamise oht;
- mõju Natura 2000 aladele ning kaitstavatele liikidele ja elupaikadele;
- elukeskkonna kvaliteedi oluline langus piirkonna elanike jaoks.

Planeeringu elluviimine praegusel kujul on vastuolus mitme keskkonnavalase põhimõttega:

- Ettevaatuspõhimõte (KeÜS § 10 ja 11) – kui tegevuse mõju ei saa teaduslikult välistada, tuleb eelistada väiksema keskkonnariskiga alternatiivi.
- PlanS § 6 p 17 – järgi on rohevõrgustik eri tüüpi ökosüsteemide ja maastike säilimist tagav ning asustuse ja majandustegevuse mõjusid tasakaalustav looduslikest ja poollooduslikest kooslustest koosnev süsteem, mis koosneb tugialast ja tugialasid ühendavatest rohekoridoridest.

- EL looduskaitse direktiivid ja kohtupraktika (nt C-127/02 Waddenzee) – nõuavad, et potentsiaalselt kahjulikku mõju Natura 2000 aladele ei tohi käsitleda eelduslikult lubatavana.

Arvestades eeltoodut ning asjaolu, et olemas on alternatiivsed ja vähem tundlikud alad (nt Aidu ja Põhja-Kiviõli), ei ole Pärnu 1 ala eelistamine põhjendatud. Tegemist on kõrge loodusväärtusega alaga, mille arendamine põhjustaks olulist keskkonnakahju ja seaks ohtu nii inimeste kui looduse heaolu. Planeeringu edasisel menetlemisel on möödapääsmatud terviklik ja sidus keskkonnamõju hindamine (KMH) ning Natura täiemahuline hindamine.

Mõju kaitsealusele Männiku jõele

Kuna kogu planeeringuala asub Männiku jõe valgatal ja jõe veerežiimi muutmine on keelatud, siis kuidas on tagatud, et veerežiimi ei muudeta, kui samale alale on planeeritud ka ca 100 ha lao ala. Ca 300 ha ala kuivendatakse – kuhu see vesi juhitakse? Millist mõju avaldab tegevus Männiku jõele ja selle valgatalale? Millist mõju avaldab kuivendamine, vee piirkonnast ära juhtimine piirkonna elanike salvkaevudele?

Kui õhku paisatakse aastas ainult üksi avapõletamise käigus ca 5 tonni erinevaid kemikaale, siis kuhu see lõpuks ladestub?

Tabel 37 Saasteainete heitkogused lõhkeaine ja lõhkeainega kokku puutunud materjalide põletamisel

Saasteaine	Eriheide, kg/t	Hetkeline heitkogus, g/s	Aastane heitkogus, t/a
PM-sum	11	0,3980	0,55
PM10*	11	0,3980	0,55
PM2,5*	11	0,3980	0,55

Kaitsetööstuspargi riigi eriplaneering

Asukoha eelvalik ja mõjude hindamine, sh keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruanne

121

Saasteaine	Eriheide, kg/t	Hetkeline heitkogus, g/s	Aastane heitkogus, t/a
SO ₂	1,2	0,0434	0,06
CO	42	1,5196	2,1
NO ₂	20,46	0,7403	1,023
CH ₄	6,5	0,2352	0,325
NM VOC	15	0,5427	0,75
Aromaatsed süsivesinikud	0,0128	0,0005	0,0006
PAH	0,000567	0,00002	0,00003
RDX	0,00003198	0,000001	0,0000016

Märkus: meetoodikas ei ole esitatud eraldi eriheid saasteainetele PM₁₀ ja PM_{2,5} osas, mistõttu võrdsustatakse PM₁₀ ja PM_{2,5} eriheid saasteaine PM-sum eriheidga

Mõju rohevõrgustikule

Kavandatud kaitsetööstuspargi ja varustuslao arendus asuvad rohevõrgustiku tuumalal, mille ülesandeks on tagada ökosüsteemide terviklikkus, sidusus, elupaikade säilimine, ja liikide liikumisvõimalus. Rohevõrgustiku tuumala toetab otseselt läheduses paiknevate Natura 2000 kaitsealade (sh vahetus läheduses asuva tähtsate linnualade) kaitse-eesmärke. Planeeringuga kavandatud tegevus koos Kaitseväe varustuslao rajamise ja piirkonnas esitatud mitmete

kaevandustaotlustega toob kaasa rohevõrgustiku tuumala ökosüsteemi täiendava killustumise, katkestades looduslike alade ühendused ning kahjustades pöördumatult elurikkust. Samale järeldusele on jõudnud KSH aruandes mõju hinnangus ekspert, kelle hinnangul on kavandatav tegevus rohevõrgustiku ala killustav.

Kui rohevõrgustiku seisund on vilets, siis see tähendab, et looduslikud kooslused on killustunud, kahjustatud või ei toimi enam tervikliku ökosüsteemina. Ala vilets ökoloogiline seisund osutab vajadusele vältida täiendavat survet ja rakendada taastamismeetmeid, mitte õigustada uusi arendustegevusi. Kui Pärnu alal tervikuna lisandub rohevõrgustiku killustumisele ka raadamine, tarastamine, ööpäevaringne müra ja valgusreostus ning A-ohuklassi ettevõtetega seotud saastekoormus, muutub see osa loodusmaastikust isoleeritud fragmendiks. Viletsa seisundiga rohevõrgustiku osa ei toimi enam ökosüsteemi toetava ühendusalana ning võib kujuneda kriitiliseks kadupunktiks kogu piirkonna looduskeskkonna sidususes. Selline muutus ei kahjusta ainult kohalikku liigilist mitmekesisust, vaid lõhub suuremahulisi ühendusi, mille kaudu liiguvad loomad ja levivad taimed. Selle asemel, et niigi halvas seisus ala veelgi kahjustada, peaks planeerimise aluseks olema rohevõrgustiku tuumala seisundi taastamine (Looduse Taastamise Määrus (Regulation EU 2024/1991)).

Kavandatud planeering on vastuolus keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) § 10 ja § 11 vältimis- ja ettevaatuspõhimõtetega, mille kohaselt tuleb vältida tegevusi, mis võivad põhjustada olulist kahjulikku mõju keskkonnale, ning eelistada valikuvõimaluste korral väiksema riskiga lahendusi. Arvestades piirkonna rolli rohevõrgustikus ning olemasolevat haavatavust, ei saa Pärnu eelvalikuala tervikuna pidada sobivaks kaitsetööstuspargi ja varustuslao asukohaks.

Mõju Natura 2000 aladele

Planeeritava kaitsetööstuspargi asukoht Pärnu 1 alal asub rohevõrgustiku tuumalal, mis on oluline mitme lähedal asuva Natura 2000 ala, sh Nätsi-Võlla loodusala, ökoloogilise sidususe tagamiseks. Kavandatav tegevus läheks potentsiaalselt Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidega vastuollu, kuna see vähendab looduslike elupaikade kvaliteeti, katkestab liikide liikumisteed ja suurendab häiringutaset – nende nimetatud mõjude vältimine on Natura 2000 alade kaitse aluseks. Rohevõrgustiku killustumine võib seejuures vähendada Natura alade omavahelist ühendatust ja nende ökosüsteemide vastupanuvõimet häiringutele.

Vastavalt Eesti Looduskaitseaduse (LKS) ja Euroopa Liidu õigusaktidele ning kohtupraktikale (sealhulgas Euroopa Kohtu otsus asjas C-127/02 Waddenzee), tuleb kavandatava tegevuse suhtes läbi viia täielik Natura hindamine, kui tegevus võib olulisel määral mõjutada Natura 2000 ala või selle sidusust. Kohaldub ettevaatuspõhimõte – kui mõju ulatust ei saa teaduslikult välistada, tuleb hinnata selle tõenäosust ja võimalikke tagajärgi. Sellest tulenevalt ei piisa üksnes eelhindamisest ega üldistest järeldustest, vaid tuleb hinnata konkreetset mõju kooskõlas LKS-i ja EL direktiividega. Kui see hindamine jäetakse tegemata või käsitletakse seda pealiskaudselt, on tegemist olulise õigusliku puudusega, mis võib muuta planeeringumenetluse vaidlustatavaks.

KSH aruandes väidetakse, et kaitsetööstuspargi rajamisel puudub ebasoodne mõju Nätsi-Võlla ja Lindi Natura 2000 aladele ning seetõttu puudub vajadus liikuda asjakohase hindamise etappi. KSH Lisa 5 eelhinnang ei käsitle aga sisuliselt mitmeid olulisi mõjuliike, nagu hetkemüra mõju, õhusaaste levik, valgusreostus ja piirkonna kumulatiivne keskkonakoormus. Kavandatava

tegevusega kaasnevad lisaks raadamisele ja mürale ka lõhkeainete tootmise ja põletamise heited, kemikaalilekked ning võimalikud avariid. Need riskid ei piirdu üksnes kohaliku saastega, vaid võivad levida atmosfääri ja põhjavee kaudu ka Natura 2000 aladele, mille kaitse-eesmärkide seisukohalt ei ole sellist mõju võimalik teaduslikult välistada.

Rahvusvaheline praktika kinnitab, et saaste ei püsi kitsalt tööstusala piirides. Ameerika Ühendriikides, Louisianas asuvas Colfaxi linnas, on Clean Harbors Colfax LLC rajatistes hävitatud lõhkeaineid ja muid ohtlikke jäätmeid avatud põletusmeetodil. Kohalikud elanikud on kogenud tõsiseid terviseprobleeme, sealhulgas hingamisteede ja nahaärritusi, ning 2021. aastal sõlmiti osariigi keskkonnakaitseametiga kokkulepe, millega ettevõtte maksis 605 000 dollarit trahve seoses õhu-, vee- ja ohtlike jäätmete regulatsioonide rikkumisega.

Samuti on Rootsis tehtud uuringuid, mis näitavad, et isegi madalatel temperatuuridel läbiviidud lõhkeainete avapõletus võib põhjustada märkimisväärset saasteainete kuhjumist pinnasesse, pinnavette ja põhjaveekihtidesse. Näiteks Rootsi Kaitseuuringute Agentuuri raportis (Sjöström jt, 1999, FOI-R-99-01170-SE) hinnatakse sellise tegevuse keskkonnariske Boforsi suurtükiväe polügooni ja tööstuspiirkonna näitel ning rõhutatakse vajadust põhjalike hindamiste järele enne põletustegevuse lubamist.

KSH aruande eelhindang Natura aladele on seega sisuliselt ja metoodiliselt ebapiisav ning vasturääkiv nii ELi kohtupraktikale kui Eesti Loodusekaitseadusele. Kuna olulised mõjud on jäetud hindamata, siis ei ole piisavalt tõendust välistamiseks ebasoodsa mõju tekkimine Natura 2000 Nätsi-Võlla looduskaitsealale, Tõhela-Ermistu looduskaitsealale, Lindi looduskaitsealale. Natura hindamisest loobumine rikub keskkonnahoiu ja ettevaatuspõhimõtteid ning seaks ohtu kaitstavate alade funktsioneerimise ja eesmärgid.

Mõju loomastikule

Kavandatav kaitsetööstuspargi rajamine Pärnu 1 alale avaldab mitmetasandilist negatiivset mõju piirkonna loomastikule. Kuigi ala rohevõrgustiku seisundit ja loodusmaastike sidusust hinnatakse planeeringumaterjalides valdavalt „viletsaks“ ning elupaikade pakkumise hüve keskmiseks või madalaks, ei tähenda see, et ala ei oleks loomastiku jaoks oluline. Selline hinnang viitab eelkõige varasemale inimtegevusest tingitud killustatusele, mitte elupaikade ökoloogilise funktsiooni puudumisele.

KSH-s on välja toodud, et eelvalikuala on piirkonnas üldlevinud liikidele sobiv ja kasutatav metsaelupaik. See tähendab, et alal esineb elupaigapakkumise ökosüsteemiteenus, toimivad liikumiskoridorid ning olemas on piirkondlik ökoloogiline hüve, mis toetab looduse toimimist laiemal maastikulisel tasandil. Just „üldlevinud liigid“, nagu metskits, rebane, jännes ja paljud linnud, täidavad keskkonnas regulatiivseid rolle, mis on elurikkuse ja ökosüsteemi stabiilsuse seisukohalt hädavajalikud.

Kavandatav tegevus – sealhulgas raadamine, tarastamine, ööpäevaringne mürareostus ja valgusreostus – süvendab olemasolevat ökosüsteemi killustatust ja toob kaasa loomade jaoks oluliste liikumisteede katkemist piirkondlikul tasandil. On põhjendamatu väita, et tugiala funktsioneerimine elupaigana ei katke, kui tegelikkuses väheneks niigi haavatavas keskkonnas veelgi loomadele vajalike elupaikade ulatus ja kvaliteet.

Ettevaatuspõhimõtte kohaselt tuleks sellises olukorras vältida täiendavat halvendamist ning keskenduda tugiala taastamisele, mitte selle pöördumatule kahjustamisele. Planeering

elluviimise korral tähendaks suurt sammu looduskeskkonna toimimise ja ökosüsteemiteenuste kahanemise suunas, mis ei ole kooskõlas keskkonnaseadustiku üldpõhimõtetega ega looduskaitse eesmärkidega.

Täielikult on jäetud hindamata mõju nahkhiirtele. Nahkhiirte leviku kinnituse Pärnu alade piirkonnas annab RePoweri aruanne.

Samuti ei ole hinnatud mõju kahepaiksetele ja roomajatele.

Mõju linnustikule

Metsad, mis on seotud rohevõrgustiku tuum- ja koridorialadega, omavad olulist ökoloogilist väärtust ka siis, kui ala ise ei ole otseselt kaitsealune. Pärnu 1 ala puhul on viide „üldlevinud linnuliikidele“ eksitav, kuna just need liigid täidavad olulist rolli ökosüsteemi toimimises – reguleerides putukate populatsioone, toetades metsa struktuuri ning olles toiduks teistele liikidele. Üldlevinud liikide populatsioonide kahanemine on kogu Euroopas dokumenteeritud trend, mistõttu nende elupaikade kaitsmine on oluline osa looduse seisundi säilitamisest.

Planeeringuala ja selle lähiümbrus on elupaigaks mitmele III kaitsekategooria linnuliigile, nagu näiteks laanepüü ja hiireviu, ning ühele II kategooria liigile – laanerähnile. Need liigid vajavad vaikust ja katkematuid metsamaastikke, mida kaitsetööstuspargi rajamine kahjustaks. KeÜS § 10 ja § 11 kohaselt on kaitsealuste liikide elupaikade kahjustamine lubamatu ka siis, kui ala pole ametlikult kaitsealune. II kategooria liigi olemasolu tähendab, et tuleb rakendada ettevaatuspõhimõtet vastavalt nii Eesti kui ka EL õigusele.

Inventuuride alusel asuvad mitmete linnuliikide elupaigad ka müra mõjualas. Kaitsetööstuspargi tegevus hõlmab nii pidevat kui ka impulssmüra, mis häirib lindude pesitsemist ning võib viia elupaikade ökoloogilise funktsiooni kadumiseni. Need mõjud ei piirdu planeeringualaga, vaid ulatuvad ka väljapoole, mõjutades nii kaitse all olevaid alasid, kui ka alasid, mis ei ole ametlikult kaardistatud ega kaitse all.

Planeeringumaterjalides toodud soovituslikud leevendusmeetmed, nagu lõhkamiste piiramine kevad-suvises pesitsusperioodi jooksul (1.04–30.06), lõhkamiste helitugevuse vähendamine ning katseplatsi võimalikult kaugele paigutamine III kaitsekategooria liikide elupaikadest, viitavad selgelt sellele, et piirkonnas esinevad häiringutundlikud linnuliigid. Leiukohtade põhjal on tuvastatud vähemalt ühe II kaitsekategooria liigi (laanerähn) ja viie III kategooria liigi üheksa esinemiskohta. Kui nende liikide elupaikadega arvestatakse juba planeeringu algfaasis, tuleb tunnistada ka ala ökoloogilist väärtust, isegi kui see ei ole juriidiliselt kaitse all. Selline ennetav tegevuspiirang viitab selgelt, et kavandatav asukoht on looduskeskkonnale ebasobiv ning planeeritav tegevus põhjustab olulist keskkonnamõju. Sellisel juhul püütakse mõju leevendada, mitte vältida, mis on vastuolus EL keskkonnaõiguse eelistushierarhiaga: kõigepealt tuleb mõju vältida, alles seejärel kaaluda leevendamist ja viimase abinõuna kompensatsiooni.

Ettevaatuspõhimõtte kohaselt tuleb eelistada vähem tundlikke alasid – näiteks Aidu või Põhja-Kiviõli piirkondi –, kus ei esine samaväärset liigilist koormust ega läheduse tõttu ohtu Natura 2000 linnualadele. Pärnu 1 metsasus (97,7%) ja linnuliikide arvukus viitavad tugevale elupaigafunktsioonile, süsiniku sidumisele ja rohevõrgustiku säilitamise vajadusele. Planeeritav raadamine ligi 200 hektaril kaitsetööstuspargi alal ja ligi 100 hektaril varustuslao alal põhjustaks pöördumatu muutuse piirkonna ökosüsteemis.

Kompensatsioonimeetmete planeerimine on tunnistus sellest, et olulist keskkonnakahju ei ole võimalik vältida ega piisavalt leevendada. Euroopa Liidu keskkonnaõiguse põhimõtete kohaselt tuleb sellisel juhul lähtuda eelistushierarhiast: kõigepealt tuleb mõju vältida, seejärel leevendada ja alles viimase abinõuna kompenseerida. EL direktiivide ja juhenddokumentide alusel tuleb eelistada lahendusi, mis põhjustavad kõige vähem kahju. KSH enda analüüs viitab, et Aidu ja Põhja-Kiviõli piirkonnad on keskkonnatundlikkuse poolest madalamad, mis kinnitab, et vältimine oleks võimalik. Seega ei saa Pärnu 1 kasutuselevõttu põhjendada pelgalt kompensatsiooni tehnilise teostatavusega. Argument, et teiste alade kompenseerimine oleks keerukam, ei õigusta antud asukoha valikut – pigem osutab see asjaolule, et ükski arendus ei ole keskkonnamõjuta, mistõttu tuleb valida lahendus, mille ökoloogiline jalajälg on väikseim.

Pärnu 1 ala puhul ei ole välistatud negatiivne mõju linnustikule ja kaitsealustele liikidele. Ainuüksi kanakull ja must -toonekurg, on ülitundlikud liigid. Ei ole usutav, et plahvatuste mõju nendeni ei ulatu.

Mõju taimestikule

Pärnu 1 eelvalikuala hõlmab loodus- ja kaitseväärtuslikke alasid, kus esinevad Euroopa Liidu loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübid, sealhulgas vanad loodusemetsad (9010) ja soostuvad või soolehtmetsad (9080). Kuigi tegemist ei ole ulatuslike kooslustega, on nende olemasolu piirkonnas oluline looduskaitse näitaja, mis viitab vajadusele elupaikade säilitamisele ja mitte nende asendamisele tööstusfunktsiooniga.

Kavandatava tegevuse otseseks mõjuks on raadamine, mis hävitab olemasolevaid looduskooslusi, kuid oluline on arvestada ka kaudseid mõjusid, nagu kuivendamine, valgusrežiimi muutus, müra ja saaste, mis võivad kahjustada läheduses asuvaid loodusväärtusi. Selliste mõjude arvestamine on osa keskkonnamõju hindamise miinimumnõuetest.

Alal registreeritud taimeliigid nagu laialehine neiuvaip (*Epipactis helleborine*) ja sulgjas õhik (*Neckera pennata*) kuuluvad III kaitsekategooriasse. Kuigi nad ei ole kantud ohustatud liikide punasesse nimekirja, kinnitab nende esinemine ala ökoloogilist väärtust. Kaitsekategooria olemasolu ei tähenda, et ala oleks arendusvaba, kuid see toob kaasa kohustuse kaaluda mõju vältimist, kui alternatiivsed alad on olemas ja sobivad.

Loodusdirektiivi artiklite ja EL Bioloogilise Mitmekesisuse Strateegia 2030 kohaselt tuleb säilitada ja taastada loodusemetsad nende looduslikus ulatuses. Raadamine ja killustamine sellistes kooslustes ei ole kooskõlas ei Euroopa Liidu ega Eesti looduskaitse eesmärkidega. Ka „mõjualas“ asuvad elupaigatüübid võivad saada kahjustatud kaudselt, isegi kui otsene tegevus toimub väljaspool neid.

KSH materjalides esitatud soovituslikud meetmed ei ole siduvad ning seetõttu ei taga need kaitstavate väärtuste tegelikku säilimist. Otsustajale jääb kaalutusõigus meetmete rakendamisel, mis tähendab, et keskkonnanohu tagamine sõltub majanduslikest ja halduslikest prioriteetidest, mitte keskkonnariskide tegelikust maandamisest. See ei vasta ettevaatuspõhimõttele, mille kohaselt tuleb keskkonnariskide korral rakendada ennetavaid ja tõhusaid meetmeid, mitte piirduda soovitustega. Kui meetmed ei ole siduvad, on ka KSH hinnangu adekvaatsus kaheldav.

Kokkuvõttes on Pärnu 1 alal tuvastatud looduskaitse väärtusega taimestikku ja elupaiku, mille hävitamine oleks vastuolus nii rahvuslike kui ka rahvusvaheliste kohustustega. Eriti

olukorras, kus olemas on vähem tundlikke alternatiivseid asukohti, ei ole põhjendatud eelistada arendust just sellesse piirkonda.

Keskkonnamõju pöördumatus ja alternatiivide kaalumata jätmine

Kuna tegemist on pöördumatu keskkonnamõjuga piirkonnale tervikuna ja rohevõrgustiku tuumalale (nt metsade ja liikide elupaikade kadumine), tuleb eelvalikualade hulgast kaaluda teiste asukohtade paremini sobivust kavandatavale tegevusele, arvestades EL elurikkuse strateegiaid ja kohustusi. Eelistada tuleks lahendusi, mis minimeerivad keskkonnamõju ja säilitavad avaliku huvi seisukohalt olulised loodusväärtused.

Väljavõtted KSH aruandest tõestavad, et Pärnu 1 ala suhtes esineb mitmeid argumente, miks see ala ei sobi:

1. Loomastiku uuring tõi välja, et Pärnu 1 ja Pärnu 2 alad on hinnatud rohevõrgu sidususe ja liikide elupaikade seisukohast pigem vähe sobivaks.

2. Linnustiku uuring järgi on Pärnu 1 ja 2 ainsad eelvalikualad, mis pakuvad linnustikule looduslikke elupaiku ning on inimtegevusest vähem mõjutatud (v.a intensiivse metsamajandamise mõju metsaelupaikadele). Oluliselt vähem on KTP rajamiseks eelistatud Pärnu 1 ning kõige väiksema eelistuse saavad Pärnu 2. Pärnu 1 alal on lisaks III kat liikidele ka II kat kategooria laanerähni elupaik ca 7 ha, mis kaoks.

3. Loomastiku uuringu kohaselt on Pärnu 1 ja Pärnu 2 alad pigem vähesobivad.

4. Taimestiku uuringu tulemusel kujunes välja järgmine eelvalikualade paremusjärjestus selliselt, et eelistatuimad olid Aidu ja Kiviõli eelvalikuala, seejärel Piirsalu eelvalikuala ja viimasel kohal Pärnu 1 ja Pärnu 2 eelvalikuala.

5. Rohevõrgustiku uuringu järgi tuleks soovitatavalt kaitsetööstuspargi rohevõrgustiku tugialale rajamisest loobuda.

6. Protsessiriskide koondhinnangu osas on kõige vähem küsitavusi Aidu alal ja kõige enam Pärnu 1, Pärnu 2 ja Piirsalu aladel.

7. Mõju põhja- ja pinnaveele tulemuste põhjal oleks Pärnu 1 heitvee ärajuhtimise ning maaparandussüsteemidega kattuvuse seisukohast vähem eelistatud ala.

8. Süsinikuheite kriteerium tõi välja, et Pärnu 1 ala on metsatüüpidest ja vanusest tingituna kõige kõrgema CO₂ sidumise potentsiaaliga ala.

Esialgsest planeeringust suurenenud muutused

Valikukriteeriumiteks olid olulised ala suurus, võimalused selle laiendamiseks, piisavalt väikesed mõjud keskkonnale ja kaugus idapiirist. Kui algselt esitleti, et kaitsetööstuspargi kavandatav suurus on eelduslikult 50 - 100 ha, siis suuruse poolest sobisid kõik eelvalikualad. Juhime tähelepanu, et ala suurust on muudetud kahekordseks, ca 200 ha. Kuna kaitsetööstuspargi riigi eriplaneeringu (REP) eesmärk on leida üks sobiv asukoht, tuleb võrrelda alasid mitte pelgalt tehnilise sobivuse, vaid ka keskkonnamõju põhjal. Pärnu 1 ei ole selles võrdluses kõige soodsam. Kuna valikus on mitu ala, ei ole vajadust rajada kaitsetööstusparki just Pärnu 1 alale, kuna see tekitaks pöördumatuid keskkonnakahjusid. Ettevaatuspõhimõtte kohaselt tuleb eelistada vähem tundlikku ja väiksema keskkonnariskiga ala – nt Aidu või Põhja-Kiviõli, millele KSH kohaselt omistatakse väiksemat looduskahju. Kuna eelduseks ei seatud,

et laskemoona ja lõhkeaine tootmine toimub ühes asukohas, siis saaks rajatise hajutada erinevate valikualade vahel vastavalt keskkonna- ja ohutusnõuetele. Siiski, ka Aidu või Põhja-Kiviõli piirkonda kaitsetööstuspargi rajamisel tuleks kaaluda tööstuse rajamist maa alla ja keelata avapõletamist, kuna ka sealse piirkonna elanikud väärivad turvalist ja puhast elukeskkonda.

Lisaks on muudetud A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtete arvu. Tööstuspargi arendamisel arvestati esialgselt eeldusega, et pargis tegutseb vähemalt üks A- või B-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtte, kuid KSH aruande järgi tuleb kaitsetööstusparki vähemalt kolm A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtet, millest üks on RDX keemiatööstus, kus plaanitakse toota lõhkeainet. Lõhkeaine tootmine on Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 6 lõike 1 punkti 11 kohaselt olulise keskkonnamõjuga tegevus ja see tähendab, et lõhkeainetehase puhul on KMH kohustuslik ja seda tingimust ei saa kohaldada osaliselt, kuna keemiatööstuse rajamisega kaasnev õhusaaste mõjub lähedalasuvatele kaitsealustele liikidele, nende elupaikadele ja Natura 2000 aladele.

Sotsiaalmajanduslik mõju

Sotsiaalmajanduslikus plaanis prognoositakse, et kaitsetööstuspargis tegutsevad ettevõtted loovad 200–300 uut töökohta. Eestis puudub sellisel alal kvalifitseeritud tööjõud, mistõttu toodaks võõrtööjõudu sisse. See tekitab olukorra, kus piirkonnas kasvab välismaalaste osakaal ja kohalikud inimesed pigem kolivad minema. Tõstamaale ja selle lähipiirkonda on elama asunud inimesed kes hindavad elukeskkonna hüvedena rahu ja vaikust, looduslikku keskkonda, puhtast õhku ja puhtast vett. Kui need väärtused ära kaovad, siis kohalike jaoks ei ole see elukeskkond enam endine - see, mille pärast on siia piirkonda elama tulnud.

Maa-ala kasutusotstarbeline ebakõla

Teadaolevalt on ettevõtete huvi tööstuspargi vastu suur ja riik tahab pakkuda kõigile tõsistele huvilistele võimalust laskemoona, lahingumoonade, lõhkematerjali ning lõhkeaine tootmiseks ning luua selleks eeldused tootmismaa näol. Välja valitud Pärnu 1 ala ja kogu Pärnu eelvalikuala tervikuna ei ole tootmismaa ega tööstusmaa, mistõttu on asukoha valik ebaõnnestunud.

Sellised objektid tuleks rajada juba rikutud aladele mitte kõrge loodusväärtusega alale.

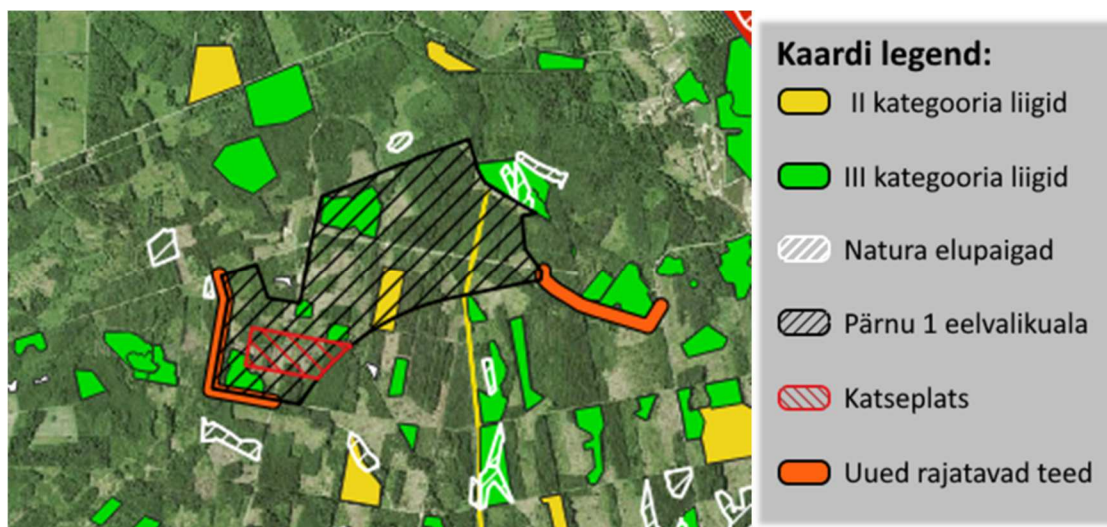
Kaitsestrateegilised kaalutlused

Riigikaitsealalt on oluline, et asukoht jääb võimalikult kaugemale vastase enamlevinud pikamaa kaugtule relvade mõjupiirkonnast ja tagab piisava eelhoiatuse õhurünnakute puhul. Täna maailmas, kus droonid lendavad mitmesaja kilomeetri kaugusele, on Eesti maismaa igati pidi liiga väike selle jaoks, et vaenlane ei tabaks strateegilisi objekte. Kavandatav KTP koos Kaitseväe varustus-/moonalaoga oleksid vaenlase jaoks esimene sihtmärk. Kaaluda tuleks selliste objektide ehitamist maa alla, nagu mujal maailmas seda tehakse ja nagu Ukraina sõda on tõestanud, et esimesed objektid, mis tabamuse saavad, on maapealsed sõjalised rajatised. Ei ole mõistlik investeerida miljoneid maksumaksja raha objektide rajamiseks, mis oma olemuselt on äärmiselt haavatavad ja potentsiaalse sõjalise konflikti korral tõenäolised sihtmärgid nii maa- kui meretee kaudu, seades ohtu kogu piirkonna säilimise mitme kilomeetri raadiuses.

Eelvalikuala valik ebaõigetest alustel

Eelvalikuala leidmisel on eiratud tingimust, et välja jääksid kaitstavad loodusobjektid, st LKS § 4 kohased kaitsealad; hoiualad; kaitsealused liigid ja kivistised; püsielupaigad; kaitstavad

looduse üksikobjektid; kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid; Natura 2000 võrgustiku alad (*Asukoha eelvaliku lähteseisukohad ja mõjude hindamise, sh keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi punkt 5.1*). Seetõttu on edasine protsess jätkunud valedel alustel.

Joonis 1. Pärnu 1 alal ja selle läheduses on mitmed kaitstavad loodusobjektid, sh II ja III kategooria liigid ja kaitse all olev Männiku jõgi. Aluskaart: Maa-ja Ruumiamet. Allikas: EELIS infosüsteem, 03.05.25.

Kuigi osad kaitsealused liigid on sisse kantud 2025 aastal, siis mitmed olid olemas enne eelvaliku tegemist, näiteks III kategooria liik sulgjas õhik on registreeritud 2012 aastal juba.

Ööpäevaringse töö kahjulikud mõjud ümbritsevale keskkonnale

Tööstuspargis tegutsevate ettevõtete tootmine võib toimuda ühes või mitmes vahetuses ja ööpäev ringi. Ööpäevaringne tootmine erineb oluliselt üksnes päevasest tootmisest ja mõjutab keskkonda ning elukeskkonda laiemalt ja püsivamalt. Inimtegevusest tingitud müratase ei lange ka öösel, mil keskkond peaks olema rahulikum ja elusloodus taastumas. Öösel on inimeste ja loomade tundlikkus müra suhtes suurem, seega võivad samad müratasemed põhjustada öisel ajal suuremat häiringut ja unehäireid. Kaitsealad ja Natura 2000 alad on sageli tundlikud vaikusele ja vaikne öine periood on liikide ellujäämiseks ja paljunemiseks kriitiline.

Ööpäevaringse tegevuse tõttu kaasneb piirkonnaga ka püsiv valgusreostus, mis mõjutab negatiivselt nii elusloodust kui inimeste ööpäevarütmi. Euroopa Liidu tasandil on valgusreostust nimetatud üha olulisemaks keskkonnamõjuriks, mis mõjutab elupaikade kvaliteeti, liikide ellujäämist ning ökosüsteemide sidusust (sh Natura 2000 alasid). Viimases manifestis valgusreostuse teemal („*Light Pollution: Challenges and Responses for Monitoring*“, 2023, Euroopa Nõukogu eesistumise koostumise raames) rõhutatakse, et rohkem kui 70% liikidest on ööaktiivsed ja vähemalt 51% ohustatud liikidest võivad valgusreostusest mõjutatud olla. Manifest kutsub EL liikmesriike üles käsitlema valgusreostust kui saasteallikat ning kaasama selle mõjuhindanguid ka KSH ja EIA protsessidesse. Sellest lähtuvalt tuleb ka käesolevas planeeringus hinnata valgusreostuse mõju täies ulatuses ning rakendada selle ennetamiseks siduvaid meetmeid.

Pidev tootmine tähendab, et heitmed ja saasteained (NO₂, PM_{2.5}, VOC, CO jne) erituvad ka öösel, kui atmosfääriline hajumine on kehvem (rahulikum tuul, inversioonid). Öine saaste võib

akumuleeruda maapinna lähedale, põhjustades kohalikus piirkonnas intensiivsemaid saastekogumeid. See mõjutab otseselt lähedal elavaid inimesi, elusloodust ja elupaiku.

Loomadel ja lindudel on öine aktiivsusaeg oluline paljunemiseks, toitumiseks ja ohutuse säilitamiseks. Valgus, müra ja liikumine öisel ajal vähendab elupaikade sobivust, mis viib liikide taandumiseni, segab sigimist ja territoriaalset käitumist, võib muuta toiduahela tasakaalu, nt putukate hävimise kaudu.

Öine logistika (kaubavedu, veokid, tarne) suurendab liikluskooormust ja ohtlike ainete veoga seotud riske. Öisel ajal on nähtavus kehvem, reaktsioonikiirus aeglasem ja see kasvatab avari- ja lekkeohtu (oluline suurõnnetuse riskiala puhul).

Ööpäevaringne tegevus võib oluliselt halvendada elukeskkonda. Negatiivsed mõjud inimestele on pidev müra ja valgus, häiritud uni, võimalik kinnisvara väärtuse langus ning pikaajalisel häiringutega kokkupuutel tekkiv stress ja ärevus.

Tööstuspargi ala saab piiratud piirdeaiaga, sh võivad erinevad tehased või ettevõtted olla täiendavalt ümbritsetud pargisisese piirdeaiaga (vähemalt nende tehaste ohtlikud hooned). Rohevõrgustiku alal tarastamine on vastuolus kehtivate planeeringutega.

Katseplatsi asukoht on valitud Pärnu 1 ala lõunaossa umbes 3,2 km kaugusele Nätsi-Võlla ja 3 km Tõhela-Ermistu looduskaitsealast. Need alad jäävad olulise mürahäiringu mõjualasse, kuna isegi kui keskmine müra tase jääb 40 dB, on oluline arvestada müratippude mõju, mis on palju kõrgemad. Hinnata tuleks, kuidas need äkilised ja korduvad müratipud häirivad tervist, loodukeskkonda ja loomade käitumist. Müratasemete tipud ei vasta loodusliku fooni müratasemele ja negatiivset mõju läbi häiringutaseme muutuse kaitstavatel Natura 2000 aladel ei ole võimalik välistada.

Inimeste tervis

Seoses kavandatava kaitsetööstuspargi ja Kaitseväe varustuslao rajamisega juhime tähelepanu asjaolule, et KSH aruandes ei ole piisavalt käsitletud kumulatiivseid mõjusid inimeste tervisele. Arvestades, et kavandatakse lõhkeainejääkide hävitamist avapõletamise teel ning lisanduvad nii keemiatööstuse heitmed kui ka katsetuste käigus tekkivad plahvatusheitmed, palume selgitada ja hinnata, millist koondmõju võivad need erinevad õhusaasteained ja peenosakesed avaldada inimeste tervisele. Tervisemõjude käsitletlus on möödapääsmatu nii kohalike elanike kui ka tulevaste tööstuspargis töötavate inimeste heaolu ja ohutuse seisukohalt.

Lisaks juhime tähelepanu asjaolule, et kavandatav arendus asub piirkonnas, mille ruumilise arengu suund on seni olnud tihedalt seotud loodushoiu, rahuliku elukeskkonna ning maaturismiga. Kavandatava kaitsetööstuspargi ja sellega kaasnevate rajatiste iseloom on nende suundumustega vastuolus ning ohustab piirkonna senist mainet ja tasakaalustatud arengut.

Geograafiline kaugus idapiirist ei saa olla otsustav ega piisav kriteerium kaitsetööstuspargi asukoha valikul. Turvalisust ei määra vahemaa, vaid terviklik ja läbimõeldud riigikaitseline planeerimine.

<https://keskkonnaagentuur.ee/uudised/ohusaaste-moju-tervisele-ja-keskkonnale-kogu-euroopas-endiselt-suur>

Ettepanekud

Välistada Pärnu eelvalikuala tervikuna kaitsetööstuspargi ja Kaitseväe varustuslao rajamise asukohana.

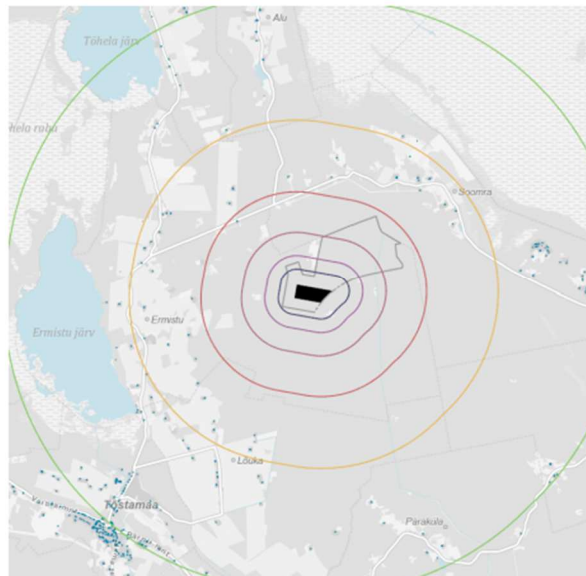
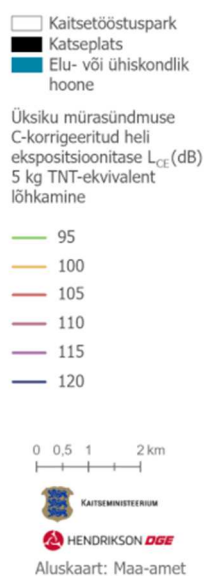
Arvestades Eesti väikest pindala ja tihedat asustust, võib sellise tööstuse rajamine olla põhimõtteliselt sobimatu. Kui siiski otsustatakse kaitsetööstust rajada, tuleks see lahendada maa-alusena ning välistada avapõletuse kasutamine.

Täiendada KSH aruannet valgusreostuse mõju käsitlesega linnustikule, loomastikule, nahkhiirtele.

Täiendada KSH aruannet teaduspõhiselt müra-, õhusaaste-, ja valgusreostuse kumulatiivsete mõjude osas.

Kindlasti viia läbi detailse lahenduse koostamine, keskkonnamõjude täiemahuline hindamine (KMH) ja Natura 2000 täiemahuline hindamine. Negatiivsed mõjud Natura 2000 aladele ei ole välistatud, pigem on mõjud tõenäolised. Ainuüksi hetkemüra mõju avaldab mõju Natura 2000 aladele. Kui on teada mingisugunegi mõju Natura aladele, tuleb läbi viia täiemahuline Natura hindamine.

1.4. Pärnu 1 – üksiku mürasündmuse C-korrigeeritud heli ekspositsioonitase (L_{CE} , dB) 5 kg TNT-ekvivalent lõhkamise korral

Mürakaart näitab, et ebasoodne mõju Natura aladele on olemas!

Kindlasti läbi viia taimestiku ja loomastiku inventuurid – välivaatlused. Oleme tuvastanud ise täiendavalt kaitsealuseid taimeliike Pärnu 1 alal, mistõttu saab kindlalt väita, et andmebaaside info ei ole piisav.

Piirkonna elanike ja looduskeskkonna säilimise nimel,

Külly Selberg

Päraküla selts MTÜ juhatuse liige

